

I

(Įstatymo galią turintys teisės aktai)

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/48/ES

2013 m. spalio 22 d.

dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 82 straipsnio 2 dalies b punktą,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

pasikonsultavę su Regionų komitetu,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽²⁾,

kadangi:

(1) teisė į teisingą bylos nagrinėjimą įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos (toliau – EŽTK) 6 straipsnyje ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (toliau – TPPTP) 14 straipsnyje. Chartijos 48 straipsnio 2 dalyje garantuojamas teisių į gynybą laikymasis;

(2) Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Pagal 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperės Europos Vadovų Tarybos pirmininkaujančios valstybės narės išvadas, ypač jų 33 punktą, teisminių institucijų nuosprendžių ir kitų sprendimų tarpusavio pripažinimo principas turėtų tapti teismo bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose

Sąjungoje pagrindu, nes pagerinus tarpusavio pripažinimą ir užtikrinus būtiną teisės aktų derinimą būtų sudarytos palankesnės sąlygos kompetentingoms valdžios institucijoms bendradarbiauti ir teisminei asmens teisių apsaugai užtikrinti;

(3) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 82 straipsnio 1 dalį „teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose Sąjungoje grindžiamas nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principu ...“;

(4) tam, kad būtų laikomasi sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo, būtina išankstinė sąlyga, kad valstybės narės pasitikėtų viena kitos baudžiamosio teisingumo sistemomis. Tarpusavio pripažinimo mastas labai priklauso nuo įvairių veiksnių, be kita ko, įtariamųjų arba kaltinamųjų teisių apsaugos mechanizmų ir bendrų būtiniausių standartų, reikalingų siekiant sudaryti palankesnes tarpusavio pripažinimo principo taikymo sąlygas;

(5) nors valstybės narės yra EŽTK ir TPPTP šalys, patirtis rodo, kad vien tai ne visada savaime suteikia pakankamai pasitikėjimo kitų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis;

(6) sprendimų baudžiamosiose bylose abipusis pripažinimas gali būti veiksmingas tik esant pasitikėjimui, kai ne tik teisminės institucijos, bet ir visi baudžiamosio proceso dalyviai pripažįsta kitų valstybių narių teisminių institucijų sprendimus lygiaverčiais savo priimtiems sprendimams, o tai reiškia pasitikėjimą ne tik kitų valstybių narių taisyklių tinkamumu, bet ir pasitikėjimą teisingu tų taisyklių taikymu. Tarpusavio pasitikėjimui stiprinti būtinos išsamios procesinių teisių ir garantijų, kylančių iš Chartijos, EŽTK ir TPPTP, apsaugos taisyklės. Be to, taikant šią direktyvą ir kitas priemones, Sąjungoje būtina toliau plėtoti būtiniausių Chartijoje ir EŽTK nustatytus standartus;

⁽¹⁾ OL C 43, 2012 2 15, p. 51.

⁽²⁾ 2013 m. rugsėjo 10 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2013 m. spalio 7 d. Tarybos sprendimas.

- (7) SESV 82 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė nustatyti tokias valstybėse narėse taikytinas būtiniausias taisykles, kurių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teisminiam bendradarbiavimui tarpvalstybinio pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti. Šiame straipsnyje nurodytos „asmenų teisės baudžiamajame procese“ yra viena iš sričių, kuriose gali būti nustatytos tos būtiniausios taisyklės;
- (8) bendros būtiniausios taisyklės turėtų padidinti pasitikėjimą visų valstybių narių baudžiamojo teisingumo sistemomis, o tai savo ruožtu turėtų sudaryti sąlygas veiksmingesniam teisminiam bendradarbiavimui esant tarpusavio pasitikėjimui ir pagrindinių teisių kultūros sklaidai Sąjungoje. Tokios bendros būtiniausios taisyklės taip pat turėtų padėti pašalinti laisvo piliečių judėjimo valstybių narių teritorijoje kliūtis. Tokios būtiniausios taisyklės turėtų būti nustatytos dėl teisės turėti advokatą baudžiamajame procese, teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu;
- (9) 2009 m. lapkričio 30 d. Taryba priėmė Rezoliuciją dėl veiksmų plano, skirto įtariamųjų arba kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesinėms teisėms stiprinti (toliau – veiksmų planas) ⁽¹⁾. Veiksmų plane numatoma taikyti laipsnišką metodą ir raginama priimti priemonės, susijusias su teise į vertimo raštu ir žodžiu paslaugas (A priemonė), teise gauti informaciją apie teises ir informaciją apie kaltinimus (B priemonė), teise į teisinę konsultaciją ir teisinę pagalbą (C priemonė), teise į giminių, darbdavių ir konsulinių įstaigų informaciją (D priemonė) ir specialiomis pažeidžiamų įtariamųjų arba kaltinamųjų apsaugos priemonėmis (E priemonė). Veiksmų plane pabrėžiama, kad tvarka, kuria jame nurodytos teisės, yra tik orientacinė, o tai reiškia, kad atsižvelgiant į prioritetus ji gali būti keičiama. Veiksmų planas turėtų veikti kaip visuma; jo visiškai nauda bus juntama tik įgyvendinus visus jo elementus;
- (10) 2009 m. gruodžio 11 d. Europos Vadovų Taryba palankiai įvertino veiksmų planą ir įtraukė jį į Stokholmo programą „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“ ⁽²⁾ (2.4 punktas). Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad veiksmų planas yra nebaigtinio pobūdžio, ir paragino Komisiją analizuoti papildomus įtariamųjų ir kaltinamųjų būtiniausių procesinių teisių elementus ir įvertinti, ar siekiant skatinti geresnį bendradarbiavimą toje srityje būtina spręsti kitus klausimus, pavyzdžiui, klausimą dėl nekaltumo prezumpcijos;
- (11) iki šiol yra priimtose dvi veiksmų plane numatytos priemonės, būtent 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese ⁽³⁾ ir 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese ⁽⁴⁾;
- (12) šia direktyva nustatomos būtiniausios taisyklės, susijusios su teise turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos ⁽⁵⁾ (toliau – Europos arešto orderio vykdymo procedūros), teise reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis ir teise susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu. Tokiu būdu šia direktyva skatinama taikyti Chartiją, ypač jos 4, 6, 7, 47 ir 48 straipsnius, remiantis EŽTK 3, 5, 6 ir 8 straipsniais, kaip juos išaiškino Europos Žmogaus Teisių Teismas, kuris savo praktikoje nuolat nustato standartus dėl teisės turėti advokatą. Toje teismo praktikoje nustatyta, *inter alia*, kad siekiant užtikrinti proceso teisingumą įtariamasis arba kaltinamasis turi galėti gauti įvairių paslaugų, konkrečiai susijusių su teisine pagalba. Tuo požiūriu įtariamųjų ar kaltinamųjų advokatai turėtų turėti galimybę be apribojimų užtikrinti pagrindinius gynybos aspektus;
- (13) nedarant poveikio valstybių narių įsipareigojimams pagal EŽTK užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, šioje direktyvoje baudžiamaisiais procesais neturėtų būti laikomi procesai, susiję su nedideliais pažeidimais, kurie padaromi kalėjime, ir procesai, susiję su pažeidimais, kurie padaromi vykdant karinę veiklą ir kuriuos nagrinėja vadovaujantis karininkas;
- (14) ši direktyva turėtų būti įgyvendinama atsižvelgiant į Direktyvos 2012/13/ES nuostatas, kuriose numatyta, kad įtariamieji arba kaltinamieji būtų nedelsiant informuojami apie teisę turėti advokatą, o įtariamiesiems arba kaltinamiesiems, kurie yra suimami arba sulaikomi, nedelsiant įteikiamas raštiškas pranešimas apie teises, kuriame pateikiama informacija apie teisę turėti advokatą;
- (15) terminas „advokatas“ šioje direktyvoje nurodo asmenį, kuris pagal nacionalinę teisę yra kvalifikuotas ir įgaliotas, be kita ko, įgaliosios įstaigos akreditavimo būdu, teikti teisinę konsultaciją ir pagalbą įtariamiesiems arba kaltinamiesiems;
- (16) kai kuriose valstybėse narėse kita institucija nei jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintis teismas turi kompetenciją taikyti kitas nei laisvės atėmimas sankcijas už palyginti nedidelius pažeidimus. Tai gali būti, pavyzdžiui, eismo pažeidimai, kurie padaromi itin dažnai ir kurie gali būti nustatomi vykdant eismo kontrolę. Tokiais atvejais būtų neprotinga reikalauti, kad kompetentingos valdžios institucijos užtikrintų visas pagal šią direktyvą numatytas

⁽¹⁾ OL C 295, 2009 12 4, p. 1.

⁽²⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

⁽³⁾ OL L 280, 2010 10 26, p. 1.

⁽⁴⁾ OL L 142, 2012 6 1, p. 1.

⁽⁵⁾ OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

teises. Kai valstybės narės teisėje numatyta, kad sankcijas už nedidelius pažeidimus nustato tokia institucija, ir yra numatyta teisė apeliacine tvarka kreiptis į jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintį teismą arba perduoti bylą tokiam teismui, todėl ši direktyva turėtų būti taikoma tik procesams tame teisme po tokio apeliacinio skundo arba bylos perdavimo;

- (17) kai kuriose valstybėse narėse tam tikri nedideli pažeidimai, visų pirma nedideli eismo taisyklių pažeidimai, nedideli savivaldybių nustatytų bendrų taisyklių pažeidimai ir nedideli viešosios tvarkos pažeidimai, laikomi nusikalstama veika. Tokiais atvejais būtų neprotinga reikalauti, kad kompetentingos valdžios institucijos užtikrintų visas pagal šią direktyvą numatytas teises. Kai valstybės narės teisėje nustatyta, kad nedidelių pažeidimų atveju laisvės atėmimas negali būti skiriamas kaip sankcija, ši direktyva turėtų būti taikoma tik jurisdikciją baudžiamosiose bylose turinčiame teisme vykstančiam procesui;
- (18) dėl šios direktyvos taikymo tam tikriems nedideliems pažeidimams neturėtų būti daromas poveikis valstybių narių prievolėms pagal EŽTK užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, be kita ko, gauti advokato teisinę pagalbą;
- (19) valstybės narės turėtų užtikrinti įtariamųjų arba kaltinamųjų teisę turėti advokatą nepagrįstai nedelsiant, kaip numatyta šioje direktyvoje. Bet kuriuo atveju įtariamiesiems arba kaltinamiesiems turėtų būti suteikta teisė turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui teisme, jei jie šios teisės nėra atsisakę;
- (20) šioje direktyvoje apklausa neapima policijoje arba kitoje teisėsaugos institucijoje atliekamo preliminarus apklausimo siekiant nustatyti atitinkamo asmens tapatybę, patikrinti, ar neturima ginklų, arba išspręsti kitus panašius saugumo klausimus, arba nustatyti, ar tyrimas turėtų būti pradėtas, pavyzdžiui, vykdant patikrinimą kelyje ar reguliarius atsitiktinius patikrinimus, kai įtariamojo arba kaltinamojo tapatybė dar nėra nustatyta;
- (21) jei asmuo, kuris nėra įtariamasis arba kaltinamasis, pavyzdžiui, liudininkas, tampa įtariamuoju arba kaltinamuoju, tas asmuo turėtų būti apsaugotas nuo parodymų prieš save davimo ir turėtų turėti teisę neduoti parodymų, kaip patvirtinta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje. Todėl šioje direktyvoje pateikiama aiški nuoroda į praktinį atvejį, kai asmuo policijoje arba kitoje teisėsaugos institucijoje atliekamos apklausos metu vykdant baudžiamąjį procesą tampa įtariamuoju arba kaltinamuoju. Kai tokios apklausos metu asmuo, kuris nėra įtariamasis arba kaltinamasis, tampa įtariamuoju arba

kaltinamuoju, apklausa turėtų būti nedelsiant sustabdoma. Tačiau apklausa gali būti tęsiama, jei atitinkamas asmuo buvo informuotas, kad jis yra įtariamasis arba kaltinamasis ir gali visapusiškai naudotis šioje direktyvoje numatytais teisėmis;

- (22) įtariamieji arba kaltinamieji turėtų turėti teisę be pašalinių susitikti su jiems atstovaujančiu advokatu. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su tokių susitikimų trukme ir dažnumu, atsižvelgiant į kiekvieno proceso aplinkybes, visų pirma bylos sudėtingumą ir taikytinus procesinius etapus. Valstybės narės taip pat gali nustatyti praktines priemones, skirtas visų pirma advokato ir įtariamojo arba kaltinamojo saugai ir saugumui vietoje, kurioje toks susitikimas vyksta, užtikrinti. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis įtariamųjų arba kaltinamųjų veiksmingam naudojimuisi teise susitikti su savo advokatu ar šios teisės esmei;
- (23) įtariamieji arba kaltinamieji turėtų turėti teisę bendrauti su jiems atstovaujančiu advokatu. Toks bendravimas gali vykti bet kuriame etape, be kita ko, prieš pradėdant naudotis teise susitikti su savo advokatu. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su tokio bendravimo trukme, dažnumu ir būdais, be kita ko, susijusias su vaizdo konferencijų ir kitų ryšių technologijų naudojimu siekiant sudaryti sąlygas tokiam bendravimui. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis įtariamųjų arba kaltinamųjų veiksmingam naudojimuisi teise bendrauti su savo advokatu ar šios teisės esmei;
- (24) tam tikrų nedidelių pažeidimų atvejais šia direktyva neturėtų būti užkirstas kelias valstybėms narėms sudaryti sąlygas tam, kad įtariamieji arba kaltinamieji teise turėtų advokatą pasinaudotų telefonu. Tačiau toks šios teisės apribojimas turėtų būti taikomas tik tais atvejais, kai įtariamasis arba kaltinamasis nebus apklausiamas policijoje arba kitoje teisėsaugos institucijoje;
- (25) valstybės narės turėtų užtikrinti, kad įtariamieji arba kaltinamieji turėtų teisę, kad jų advokatas atvyktų į policijoje, kitoje teisėsaugos institucijoje ar teisme vykdomas apklausas, įskaitant per teismo posėdžius, ir veiksmingai juose dalyvautų. Toks dalyvavimas turėtų vykti pagal nacionalinėje teisėje nustatytas procedūras, kuriomis gali būti reglamentuojamas advokato dalyvavimas policijos ar kitos teisėsaugos institucijos ar teismo vykdomose įtariamojo arba kaltinamojo apklausose, įskaitant per teismo posėdžius, jei tokiomis procedūromis nedaromas poveikis veiksmingam naudojimuisi atitinkama teise ir tos teisės

esmei. Policijos ar kitos teisėsaugos institucijos ar teismo vykdomoje įtariamąjo arba kaltinamojo apklausoje ar teismo posėdyje advokatas gali, *inter alia*, laikydamasis tokių procedūrų, užduoti klausimus, prašyti paaiškinimų ir daryti pareiškimus, kurie turėtų būti dokumentuojami pagal nacionalinę teisę;

- (26) įtariamieji arba kaltinamieji turi teisę, kad jų advokatas dalyvautų atliekant tyrimo arba įrodymų rinkimo veiksmus pagal šią direktyvą tiek, kiek jie numatyti atitinkamoje nacionalinėje teisėje ir tiek, kiek reikalaujama, kad įtariamieji arba kaltinamieji dalyvautų, arba jiems tai leidžiama. Tokie veiksmai turėtų apimti bent jau asmens atpažinimus, kurių metu įtariamasis arba kaltinamasis pasirodo tarp kitų asmenų, kad jį galėtų atpažinti nukentėjusysis arba liudytojas; akistatose, kurių metu įtariamasis arba kaltinamasis suvedamas su vienu ar daugiau liudytojų arba nukentėjusiųjų, kai tarp jų esama nesutarimų dėl svarbių veiksnių arba aspektų; ir nusikaltimo eigos atkūrimuose dalyvaujant įtariamajam arba kaltinamajam, siekiant geriau suprasti būdą ir aplinkybes, kuriomis nusikaltimas buvo įvykdytas, ir sugebėti užduoti konkrečius klausimus įtariamajam arba kaltinamajam. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su advokato dalyvavimu atliekant tyrimo arba įrodymų rinkimo veiksmus. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis veiksmingam naudojimuisi atitinkamomis teisėmis ir tų teisių esmei. Jei advokatas dalyvauja atliekant tyrimo arba įrodymų rinkimo veiksmus, tai turėtų būti pažymima laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę;
- (27) valstybės narės turėtų stengtis teikti bendro pobūdžio informaciją, pavyzdžiui, interneto svetainėje ar parengiant bukletą, kuris būtų prieinamas policijos nuovadose, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos įtariamiesiems arba kaltinamiesiems gauti advokatą. Tačiau valstybėms narėms nereikėtų imtis aktyvių veiksmų siekiant užtikrinti, kad įtariamieji arba kaltinamieji, iš kurių neatimta laisvė, gautų advokato pagalbą, jei atitinkami asmenys patys nepasirūpino, kad gautų advokato pagalbą. Įtariamasis arba kaltinamasis turėtų turėti galimybę laisvai susisiekti, konsultuotis su advokatu ir gauti to advokato pagalbą;
- (28) jei atimama įtariamųjų arba kaltinamųjų laisvė, valstybės narės turėtų imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad tokie asmenys galėtų veiksmingai naudotis savo teise turėti advokatą, be kita ko, pasirūpina, kad atitinkamas asmuo gautų advokato pagalbą tada, kai jis jo neturi,

nebent jie tos teisės atsisakė. Tokios priemonės galėtų apimti, *inter alia*, tai, kad kompetentingos valdžios institucijos pasirūpina, kad įtariamasis arba kaltinamasis gautų advokato pagalbą remiantis turimų advokatų sąrašu, iš kurio jis galėtų pasirinkti. Tokios priemonės galėtų apimti ir teisinės pagalbos priemones, jei taikytina;

- (29) sąlygos, kuriomis įtariamiesiems arba kaltinamiesiems atimama laisvė, turėtų visapusiškai atitikti EŽTK, Chartijoje ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) bei Europos žmogaus teisių teismo praktikoje nustatytus standartus. Teikdamas pagalbą pagal šią direktyvą įtariamajam arba kaltinamajam, kurių laisvė atimta, atitinkamas advokatas turėtų turėti galimybę kompetentingoms valdžios institucijoms iškelti klausimą dėl sąlygų, kuriomis tam asmeniui atimta laisvė;
- (30) tais atvejais, kai įtariamasis arba kaltinamasis yra nuošalyje geografinėje vietovėje, pavyzdžiui, užjūrio teritorijose, arba kai valstybė narė pradeda karines operacijas už savo teritorijos ribų arba dalyvauja tokiose operacijose, valstybėms narėms leidžiama laikinai nukrypti nuo įtariamąjo arba kaltinamojo teisės turėti advokatą nepagrįstai nedelsiant po laisvės atėmimo. Tokios laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo metu kompetentingos valdžios institucijos neturėtų apklausti atitinkamo asmens arba atlikti šioje direktyvoje numatytų tyrimo arba įrodymų rinkimo veiksmų. Jei galimybė nedelsiant turėti advokatą yra neįmanoma dėl to, kad įtariamasis arba kaltinamasis yra nuošalyje geografinėje vietovėje, valstybės narės turėtų pasirūpinti tuo, kad būtų bendraujama telefonu arba vaizdo konferencija, nebent tai neįmanoma;
- (31) valstybėms narėms turėtų būti leidžiama laikinai nukrypti nuo teisės turėti advokatą ikiteisminiu etapu, kai skubos atvejais reikia išvengti rimtų neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei arba fizinei neliečiamybei. Tokios laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo metu kompetentingos valdžios institucijos gali apklausti įtariamuosius arba kaltinamuosius nedalyvaujant advokatui, su sąlyga, kad jiems pranešta apie jų teisę neduoti parodymų ir jie gali naudotis ta teise, ir su sąlyga, kad vykdamas tokią apklausą nepažeidžiamos teisės į gynybą, įskaitant teisę atsisakyti duoti parodymus prieš save. Apklausa gali būti vykdoma vieninteliu tikslu ir tiek, kiek tai reikalinga siekiant gauti informacijos, kuri yra itin svarbi siekiant išvengti rimtų neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei ar fizinei neliečiamybei. Bet koks šios nukrypti leidžiančios nuostatos pažeidimas iš esmės reikštų nepataisomą gynybos teisių pažeidimą;

- (32) valstybėms narėms taip pat turėtų būti leidžiama laikinai nukrypti nuo teisės turėti advokatą ikiteisminiu etapu, kai tyrimo institucijos turi skubiai imtis veiksmų, kad būtų užkirstas kelias baudžiamajam procesui kylančiam rimtam pavojui, visų pirma pagrindinių įrodymų sunaikinimui arba pakeitimui arba susitikimui su liudininkais. Tuo pagrindu laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo metu kompetentingos valdžios institucijos gali apklausti įtariamuosius arba kaltinamuosius nedalyvaujant advokatui, su sąlyga, kad jiems pranešta apie jų teisę neduoti parodymų ir galimybę naudotis šia teise, ir su sąlyga, kad tokia apklausa nepažeidžiamos teisės į gynybą, įskaitant teisę atsisakyti duoti parodymus prieš save. Apklausa gali būti vykdoma vieninteliu tikslu ir tiek, kiek tai reikalinga siekiant gauti informacijos, kuri yra itin svarbi siekiant užkirsti kelią baudžiamajam procesui kylančiam rimtam pavojui. Bet koks šios nukrypti leidžiančios nuostatos pažeidimas iš esmės reikštų nepataisomą gynybos teisių pažeidimą;
- (33) įtariamųjų arba kaltinamųjų bendravimo su savo advokatu konfidencialumas yra itin svarbus veiksnys siekiant užtikrinti veiksmingą naudojimąsi teisėmis į gynybą ir yra viena iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pagrindinių dalių. Todėl valstybės narės turėtų gerbti advokato ir įtariamąjo arba kaltinamojo susitikimų ir kitų formų bendravimo konfidencialumą be nukrypimų užtikrinamos naudojimąsi šioje direktyvoje numatyta teise turėti advokatą. Šia direktyva nedaromas poveikis procedūroms, taikomoms tais atvejais, kai esama objektyvių ir faktinių aplinkybių, leidžiančių įtarti, jog advokatas dalyvauja nusikalstamoje veikoje kartu su įtariamuoju arba kaltinamuoju. Pagal šią direktyvą bet kokia advokato nusikalstama veika neturėtų būti laikoma teisėta pagalba įtariamiesiems arba kaltinamiesiems. Pareiga gerbti konfidencialumą reiškia ne tik tai, kad valstybės narės turėtų susilaikyti nuo kišimosi į tokį bendravimą ar dalyvavimą jame, bet ir tai, kad jei iš įtariamųjų arba kaltinamųjų yra atimta laisvė arba jie atsiduria valstybės kontroliuojamoje vietoje, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad bendravimo reguliavimo priemonėmis būtų užtikrinamas ir saugomas konfidencialumas. Tuo nedaromas poveikis sulaikymo įstaigose įdiegtiems mechanizms, kuriais siekiama užkirsti kelią neteisėtam daiktų perdavimui sulaikytiesiems, pavyzdžiui, korespondencijos skanavimui, jei tokiais mechanizmais kompetentingoms valdžios institucijoms nesudaromos sąlygos skaityti įtariamųjų arba kaltinamųjų ir jų advokato susirašinėjimo. Šia direktyva taip pat nedaromas poveikis nacionalinėje teisėje nustatytoms procedūroms, pagal kurias gali būti atsisakyta leisti išsiųsti korespondenciją, jei siuntėjas nesutinka, kad korespondencija pirmiausia būtų pateikta kompetentingam teismui;
- (34) šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis konfidencialumo pažeidimui, kuris yra būdingas kompetentingų valdžios institucijų atliekamai teisėto sekimo operacijai. Be to, šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis darbui, vykdomam, pavyzdžiui, nacionalinių žvalgybos tarnybų siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą pagal Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 4 straipsnio 2 dalį arba kuris patenka į SESV 72 straipsnio taikymo sritį, kuriuo remiantis V antraštinė dalis dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės neturi daryti poveikio valstybių narių pareigoms palaikyti viešąją tvarką ir užtikrinti vidaus saugumą;
- (35) įtariamieji arba kaltinamieji, kurių laisvė atimta, turėtų turėti teisę savo nuožiūra pasirinkti bent vieną asmenį, pavyzdžiui, giminaitį arba darbdavį, kuris nepagrįstai nedelsiant būtų informuotas apie jų laisvės atėmimą, su sąlyga, kad tai nedaro poveikio su atitinkamu asmeniu susijusio baudžiamojo proceso ar kitų baudžiamųjų procesų tinkamai eigai. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su tos teisės taikymu. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis veiksmingam naudojimuisi ta teise ir jos esmei. Vis dėlto ribotomis išimtinėmis aplinkybėmis turėtų būti leidžiama laikinai nukrypti nuo tos teisės, kai tai pateisinama dėl šioje direktyvoje nurodytos įtikinamos priežasties atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Jei kompetentingos valdžios institucijos numato taikyti tokią laikinai nukrypti leidžiančią nuostatą konkrečiam trečiojo asmens atžvilgiu, jos pirmiausia turėtų apsisvarstyti, ar apie įtariamąjo arba kaltinamojo laisvės atėmimą būtų galima informuoti kitą trečiąjį asmenį, kurį nurodė atitinkamas įtariamasis arba kaltinamasis;
- (36) įtariamieji arba kaltinamieji po laisvės atėmimo turėtų turėti teisę nepagrįstai nedelsiant susisiekti su bent vienu jų nurodytu trečiuoju asmeniu, pavyzdžiui, giminaičiu. Valstybės narės gali apriboti arba atidėti naudojimąsi ta teise, atsižvelgdamos į būtiniausius reikalavimus arba proporcingus veiklos reikalavimus. Tokie reikalavimai galėtų apimti, *inter alia*, poreikį išvengti rimtų neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei ar fizinei neliečiamybei, poreikį užkirsti kelią baudžiamajam procesui kylančiam pavojui, poreikį užkirsti kelią nusikalstamai veikai, poreikį dalyvauti teismo posėdyje ir poreikį apsaugoti nusikaltimų aukas. Jei kompetentingos valdžios institucijos numato apriboti arba atidėti naudojimąsi teise susisiekti su nurodytu trečiuoju asmeniu, jos pirmiausia turėtų apsisvarstyti, ar įtariamieji arba kaltinamieji galėtų susisiekti su kitu jų nurodytu trečiuoju asmeniu. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su bendravimo su trečiaisiais asmenimis laiku, būdais, trukme ir dažnumu, atsižvelgdamos į poreikį palaikyti tinkamą tvarką, saugą ir saugumą vietoje, kurioje yra asmuo, kurio laisvė atimta;

- (37) įtariamųjų arba kaltinamųjų, kurių laisvė atimta, teisė į konsulinę pagalbą yra įtvirtinta 1963 m. Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių 36 straipsnyje, kuriame nustatyta valstybių teisė susisiekti su savo piliečiais. Šia direktyva suteikiama atitinkama teisė įtariamiesiems arba kaltinamiesiems, kurių laisvė atimta, jei jie to pageidauja. Konsulinę apsaugą gali teikti diplomatinės įstaigos, jei jos veikia kaip konsulinės įstaigos;
- (38) valstybės narės turėtų savo nacionalinėje teisėje aiškiai nustatyti visų laikinai nukrypti nuo pagal šią direktyvą suteiktų teisių leidžiančių nuostatų taikymo priežastis bei kriterijus ir tokiomis laikinai nukrypti leidžiančiomis nuostatomis jos turėtų naudotis ribotai. Visos tokios laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos turėtų būti proporcingos, griežtai ribotos trukmės, grindžiamos ne tik įtariamoms nusikalstamos veikos rūšimi ar sunkumu, ir jomis neturėtų būti daromas poveikis bendram proceso teisingumui. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tuo atveju, kai nukrypti leidžiančią nuostatą pagal šią direktyvą leidžia taikyti teisminė institucija, kuri nėra teisėjas arba teismas, teismas galėtų įvertinti sprendimą dėl leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą bent bylos nagrinėjimo etape;
- (39) įtariamieji arba kaltinamieji turėtų turėti galimybę atsisakyti pagal šią direktyvą suteiktos teisės, su sąlyga, kad jiems buvo suteikta informacijos apie atitinkamos teisės turinį ir galimas tos teisės atsisakymo pasekmes. Teikiant tokią informaciją turėtų būti atsižvelgiama į konkrečias atitinkamų įtariamųjų arba kaltinamųjų sąlygas, įskaitant jų amžių, psichinę ir fizinę būklę;
- (40) teisės atsisakymas ir aplinkybės, kuriomis leista tos teisės atsisakyti, turėtų būti dokumentuojami laikantis atitinkamos valstybės narės teisės nustatytos dokumentavimo tvarkos. Dėl to valstybėms narėms neturėtų būti nustatyta jokių papildomų prievolių sukurti naujų mechanizmų ar jokios papildomos administracinės naštos;
- (41) jei įtariamasis ar kaltinamasis atšaukia teisės atsisakymą pagal šią direktyvą, neturėtų būti reikalaujama vėl atlikti apklausą ar procesinius veiksmus, kurie buvo atlikti tuo laikotarpiu, kai atitinkamos teisės buvo atsisakyta;
- (42) asmenys, kurių atžvilgiu vykdomos Europos arešto orderio procedūros (toliau – perduoti prašomi asmenys), turėtų turėti teisę turėti advokatą vykdančiojoje valstybėje narėje, kad jie galėtų veiksmingai naudotis savo teisėmis pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR. Jei advokatas dalyvauja vykdančiosios teisminės institucijos atliekamoje perduoti prašomo asmens apklausoje, tas advokatas gali, *inter alia*, laikydamasis nacionalinėje teisėje numatytų procedūrų, užduoti klausimus, prašyti paaiškinimų ir daryti pareiškimus. Faktas, kad advokatas dalyvavo tokioje apklausoje, turėtų būti pažymimas laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę;
- (43) perduoti prašomi asmenys turėtų turėti teisę be pašalinių susitikti su vykdančiojoje valstybėje narėje jiems atstovaujantiu advokatu. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su tokių susitikimų trukme ir dažnumu, atsižvelgdamos į konkrečias bylos aplinkybes. Valstybės narės taip pat gali nustatyti praktines priemones, skirtas visų pirma advokato ir perduoti prašomo asmens saugai ir saugumui vietoje, kurioje vyksta advokato ir perduoti prašomo asmens susitikimas, užtikrinti. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis perduoti prašomų asmenų veiksmingam naudojimuisi teise susitikti su savo advokatu ir šios teisės esmei;
- (44) perduoti prašomi asmenys turėtų turėti teisę bendrauti su vykdančiojoje valstybėje narėje jiems atstovaujantiu advokatu. Turėtų būti numatyta galimybė tokiam bendravimui vykti bet kuriame etape, be kita ko, prieš pradėdant naudotis teise susitikti su advokatu. Valstybės narės gali nustatyti praktines priemones, susijusias su perduoti prašomų asmenų ir jų advokato bendravimo trukme, dažnumu ir būdais, be kita ko, susijusias su vaizdo konferencijų ir kitų ryšių technologijų naudojimu siekiant sudaryti sąlygas tokiam bendravimui. Tokiomis praktinėmis priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis perduoti prašomų asmenų veiksmingam naudojimuisi teise bendrauti su savo advokatu ir šios teisės esmei;
- (45) vykdančiosios valstybės narės turėtų nustatyti priemones, būtinas užtikrinti, kad perduoti prašomi asmenys vykdančiojoje valstybėje narėje galėtų veiksmingai naudotis savo teise turėti advokatą, be kita ko, pasirūpindamos, kad perduoti prašomi asmenys gautų advokato pagalbą tada, kai jie jo neturi, nebent jie tos teisės atsisakė. Tokios priemonės, įskaitant, jei taikoma, priemonės dėl teisinės pagalbos, turėtų būti reglamentuojamos nacionaline teise. Tokios priemonės galėtų apimti, *inter alia*, tai, kad kompetentingos valdžios institucijos pasirūpina, kad perduoti prašomi asmenys gautų advokato pagalbą remiantis turimų advokatų sąrašais, iš kurio jie galėtų pasirinkti;
- (46) gavusi informacijos apie tai, kad perduoti prašomi asmenys nori, kad būtų paskirtas advokatas išduodančioje valstybėje narėje, nepagrįstai nedelsdama tos valstybės narės kompetentinga valdžios institucija turėtų suteikti informacijos perduoti prašomam asmeniui, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos advokato paskyrimui toje valstybėje narėje. Tokia informacija galėtų, pavyzdžiui,

- apimti turimą advokatų sąrašą arba išduodančiojoje valstybėje dirbančio advokato pavardę, kurie gali teikti informaciją ir konsultuoti Europos arešto orderio bylose. Valsybės narės galėtų prašyti, kad atitinkama advokatų asociacija sudarytų tokių sąrašą;
- (47) perdavimo tvarka yra itin svarbus valstybių narių bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose elementas. Vykdamas tokių bendradarbiavimą labai svarbu laikytis Pagrindų sprendime 2002/584/TVR nustatytų terminų. Todėl siekiant užtikrinti, kad perduoti prašomi asmenys galėtų visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis pagal šią direktyvą vykdamas Europos arešto orderio vykdymo procedūras, turėtų būti laikomasis tų terminų;
- (48) kol bus priimtas Sąjungos teisėkūros procedūra priimamas aktas dėl teisinės pagalbos, valstybės narės turėtų taikyti nacionalinės teisės nuostatas dėl teisinės pagalbos, kurios turėtų atitikti Chartiją, EŽTK ir Europos žmogaus teisių teismo praktiką;
- (49) pagal Sąjungos teisės veiksmingumo principą valstybės narės turėtų nustatyti tinkamas ir veiksmingas teisių gynimo priemones, kad būtų apsaugotos asmenims šia direktyva suteiktos teisės;
- (50) valstybės narės turėtų užtikrinti, kad vertinant įtariamųjų arba kaltinamųjų padarytus pareiškimus arba įrodymus, gautus pažeidžiant jų teisę turėti advokatą, arba tais atvejais, kai tos teisės atžvilgiu buvo leista taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą pagal šią direktyvą, būtų gerbiamos teisės į gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą. Šiame kontekste reikėtų atsižvelgti į Europos žmogaus teisių teismo praktiką, kurioje nustatyta, kad teisės į gynybą bus iš esmės nepataisomai pažeistos, kai asmeniui nuteisti būtų naudojamos inkriminuojamaisiais pareiškimais, padarytais policijos tardymo metu, tam asmeniui neturint advokato. Tai neturėtų daryti poveikio pareiškimų naudojimui kitiems tikslams, leidžiamiems pagal nacionalinę teisę, pavyzdžiui, dėl poreikio vykdyti neatidėliotinus tyrimų veiksmus, kad būtų išvengta kitų nusikalstamų veikų vykdymo arba rimtų neigiamų pasekmių kitiems asmenims, arba susijusius su neatidėliotinu poreikiu užkirsti kelią baudžiamajam procesui kylančiam rimtam pavojui, kai turint advokatą arba vilkinant tyrimą būtų nepataisomai pakenkta vykdomam tyrimui, susijusiam su sunkiu nusikaltimu. Be to, tai neturėtų daryti poveikio nacionalinėms įrodymų priimtinum taisyklėms ar sistemoms, ir neturėtų būti užkirsta galimybė valstybės narėms išlaikyti sistemą, kurioje visi esami įrodymai gali būti pateikti teismui ar teisėjui, netaikant atskiro ar išankstinio tokių įrodymų priimtumo vertinimo;
- (51) tinkamo teisingumo vykdymo prielaida – pareiga rūpintis įtariamaisiais arba kaltinamaisiais, esančiais potencialiai nepalankioje padėtyje. Todėl prokuratūra, teisėsaugos ir teisminės institucijos turėtų tiems asmenims sudaryti palankias sąlygas veiksmingai pasinaudoti šioje direktyvoje numatytais teisėmis, pavyzdžiui, atsižvelgdamos į visus galimus pažeidžiamumo veiksnius, kurie daro poveikį asmenų naudojimuisi teise turėti advokatą ir teise reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, taip pat imdamosi tinkamų veiksmų siekiant užtikrinti, kad tos teisės būtų garantuojamos;
- (52) šia direktyva puoselėjamos Chartijoje pripažįstamos pagrindinės teisės ir principai, įskaitant draudimą kankinti ir kitaip žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgtis, teisę į laisvę ir saugumą, teisę į privatus ir šeimos gyvenimo gerbimą, teisę į asmens fizinę neliečiamybę, vaiko teises, neįgaliųjų integraciją, teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, nekaltumo prezumpciją ir gynybos teises. Ši direktyva turėtų būti įgyvendinama vadovaujantis tomis teisėmis ir principais;
- (53) valstybės narės turėtų užtikrinti, kad šios direktyvos nuostatos, kai jos atitinka EŽTK garantuojamas teises, būtų įgyvendinamos derinant jas su EŽTK nuostatomis, išaiškintomis Europos žmogaus teisių teismo praktikoje;
- (54) šioje direktyvoje nustatomos būtiniausios taisyklės. Valsybės narės gali išplėsti šioje direktyvoje nustatytas teises, kad suteiktų didesnio lygio apsaugą. Tokia didesnio lygio apsauga neturėtų tapti kliūtimi teismo sprendimų, kurių vykdymo palengvinimui yra skirtos tos būtiniausios taisyklės, tarpusavio pripažinimui. Apsaugos lygis niekada neturėtų būti žemesnis už Chartijoje arba EŽTK nustatytus standartus, kaip išaiškinta Teisingumo Teismo ir Europos žmogaus teisių teismo praktikoje;
- (55) šia direktyva propaguojamos vaikų teisės ir atsižvelgiama į Europos Tarybos gaires dėl vaiko interesus atitinkančio teisingumo, ypač į nuostatas dėl informacijos ir konsultacijų, kurios turi būti teikiamos vaikams. Šia direktyva užtikrinama, kad įtariamiesiems ir kaltinamiesiems, įskaitant vaikus, būtų teikiama tinkama informacija, kad jie suprastų teisės atsisakymo pagal šią direktyvą pasekmes ir kad bet koks toks atsisakymas būtų savanoriškas ir nedviprasmiškas. Jei įtariamuoju arba kaltinamuoju yra vaikas, už tėvystę atsakingam asmeniui visada turėtų būti kuo greičiau pranešama apie to vaiko laisvės atėmimą ir nurodomos jo priežastys. Jeigu tokios informacijos suteikimas už tėvystę atsakingam asmeniui prieštarauja vaiko interesams, apie tai turėtų būti informuojamas kitas tinkamas suaugęs asmuo, pvz., giminaitis. Tuo neturėtų būti daromas poveikis nacionalinės teisės nuostatomis, pagal kurias reikalaujama, kad apie vaiko laisvės atėmimą turėtų būti informuotos nurodytos

valdžios institucijos, įstaigos ar asmenys, visų pirma tie, kurie atsakingi už vaikų apsaugą ar gerovę. Valstybės narės neturėtų riboti ar atidėti naudojimosi teise susisiekti su trečiąja šalimi dėl įtariamųjų arba kaltinamųjų, kurie yra vaikai ir kurių laisvė atimta, išskyrus itin išimtines aplinkybes. Vis dėlto kai naudojimasis šia teise atidedamas, vaikas neturėtų būti atskirtas nuo išorinio pasaulio ir jam turėtų būti leidžiama susisiekti, pavyzdžiui, su įstaiga ar asmeniu, atsakingu už vaikų apsaugą arba gerovę;

- (56) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. Bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų ⁽¹⁾ valstybės narės pagrįstais atvejais išpareigojo prie pranešimų apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose būtų paaiškintos direktyvos sudėtinių dalių ir nacionalinių perkėlimo dokumentų atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas mano, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas;
- (57) kadangi šios direktyvos tikslų, t. y. nustatyti bendras būtiniausias taisykles dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad apie laisvės atėmimą būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu, valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl priemonės masto tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygiu, laikydamosi ES sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (58) pagal prie ES sutarties ir SESV pridėto Protokolo Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 1 ir 2 straipsnius bei nedarant poveikio to protokolo 4 straipsniui tos valstybės narės nedalyvauja priimant šią direktyvą ir ji nėra joms privaloma ar taikoma;
- (59) pagal prie ES sutarties ir SESV pridėto Protokolo Nr. 22 dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą ir ji nėra jai privaloma ar taikoma,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Dalykas

Šia direktyva nustatomos būtiniausios taisyklės, reglamentuojančios įtariamųjų ir kaltinamųjų baudžiamajame procese ir asmenų, dėl kurių vyksta procesas pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR (toliau – Europos arešto orderio vykdymo procedūros), teises turėti advokatą, reikalauti, kad apie laisvės atėmimą būtų informuota trečioji šalis, ir susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu.

2 straipsnis

Taikymo sritis

1. Ši direktyva taikoma įtariamiesiems arba kaltinamiesiems baudžiamajame procese nuo to momento, kai valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos oficialiu pranešimu arba kitu būdu jiems buvo pranešta, kad jie įtariami arba kaltinami padarę nusikalstamą veiką, nepriklausomai nuo to, ar jų laisvė atimta. Ji taikoma iki proceso pabaigos, t. y. iki bus galutinai išspręstas klausimas, ar įtariamasis arba kaltinamasis padarę nusikalstamą veiką, įskaitant, atitinkamais atvejais, baudsmės skyrimą ir sprendimą dėl apeliacinio skundo.
2. Ši direktyva taikoma asmenims, dėl kurių vyksta Europos arešto orderio vykdymo procedūros (toliau – perduoti prašomi asmenys), nuo jų sulaikymo vykdančiojoje valstybėje narėje momento pagal 10 straipsnį.
3. Ši direktyva tomis pačiomis sąlygomis, kokios numatytos 1 dalyje, taip pat taikoma kitiems asmenims nei įtariamieji arba kaltinamieji, kurie per apklausą policijoje arba kitoje teisėsaugos institucijoje tampa įtariamaisiais arba kaltinamaisiais.
4. Nedarant poveikio teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, ši direktyva taikoma tik jurisdikciją baudžiamosiose bylose turinčiame teisme vykstančiam procesui dėl nedidelių pažeidimų:

a) jei valstybės narės teisėje numatyta, kad sankciją nustato kita valdžios institucija nei jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintis teismas, o tokia sankcija gali būti apeliacine tvarka apskūsta ar perduota tokiam teismui, arba

b) už kuriuos kaip sankcija negali būti skirtas laisvės atėmimas.

⁽¹⁾ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

Bet kuriuo atveju ši direktyva visapusiškai taikoma tada, kai atimama įtariamojo arba kaltinamojo laisvė, neatsižvelgiant į baudžiamojo proceso etapą.

3 straipsnis

Teisė turėti advokatą baudžiamajame procese

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji ir kaltinamieji turėtų teisę turėti advokatą tokiu laiku ir būdu, kad atitinkami asmenys galėtų praktiškai ir veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis į gynybą.

2. Įtariamieji arba kaltinamieji turi teisę nepagrįstai nedelsiant turėti advokatą. Bet kuriuo atveju įtariamieji arba kaltinamieji turi teisę turėti advokatą nuo toliau išvardytų momentų, atsižvelgiant į tą, kuris yra anksčiausias:

- a) prieš juos apklausiant policijoje, kitoje teisėsaugos institucijoje ar teisme;
- b) tyrimo arba kitoms kompetentingoms valdžios institucijoms atliekant tyrimo ar kitus įrodymų rinkimo veiksmus pagal 3 dalies c punktą;
- c) nepagrįstai nedelsiant nuo laisvės atėmimo momento;
- d) kai jie šaukiami atvykti į jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintį teismą, deramu laiku prieš jiems atvykstant į tą teismą.

3. Teisę turėti advokatą sudaro šie elementai:

- a) valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji turėtų teisę be pašalinių susitikti ir bendrauti su jiems atstovaujančiu advokatu, be kita ko, prieš apklausą policijoje, kitoje teisėsaugos institucijoje ar teisme;
- b) valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji turėtų teisę, kad į jų apklausą atvyktų ir joje veiksmingai dalyvautų jų advokatas. Toks dalyvavimas atitinka nacionalinės teisės procedūras, jei tokiomis procedūromis nedaromas poveikis veiksmingam naudojimuisi atitinkama teise ir tos teisės esmei. Kai advokatas dalyvauja apklausoje, tokio dalyvavimo faktas pažymimas laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę;
- c) valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji turėtų bent teisę reikalauti, kad jų advokatas dalyvautų tokiuose tyrimo arba įrodymų rinkimo veiksmuose, jei tie veiksmai yra numatyti pagal nacionalinę teisę ir jei įtariamasis arba kaltinamasis privalo arba jei jam leidžiama dalyvauti atitinkamame veiksmė:

i) asmens atpažinimuose;

ii) akistatose;

iii) nusikaltimo atkūrimuose.

4. Valstybės narės stengiasi suteikti bendro pobūdžio informacijos, kad įtariamiesiems arba kaltinamiesiems būtų sudarytos palankesnės sąlygos gauti advokatą.

Nedarydamos poveikio nacionalinės teisės nuostatoms dėl privalo advokato dalyvavimo, valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad įtariamieji arba kaltinamieji, kurių laisvė yra atimta, galėtų veiksmingai naudotis savo teise turėti advokatą, nebent jie tos teisės atsisakė pagal 9 straipsnį.

5. Išimtinėmis aplinkybėmis ir tik ikiteisminiame etape valstybės narės gali laikinai nukrypti nuo 2 dalies c punkto taikymo, kai dėl nuošalioje geografinėje vietovėje esančio įtariamojo arba kaltinamojo nepagrįstai nedelsiant po jo laisvės atėmimo neįmanoma užtikrinti jo teisės turėti advokatą.

6. Išimtinėmis aplinkybėmis ir tik ikiteisminiame etape valstybės narės gali laikinai nukrypti nuo 3 dalyje numatytų teisių taikymo, jei, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, tai pateisinama dėl vienos iš šių įtinkamų priežasčių:

- a) dėl neatidėliotino poreikio išvengti rimtų neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei arba fizinei neliečiamybei;
- b) kai tyrimo institucijos turi skubiai imtis veiksmų, kad būtų užkirstas kelias baudžiamajam procesui kylančiam rimtam pavojui.

4 straipsnis

Konfidencialumas

Valstybės narės gerbia įtariamųjų arba kaltinamųjų ir jų advokato bendravimo pagal šią direktyvą naudojantis teise turėti advokatą konfidencialumą. Toks bendravimas apima susitikimus, korespondenciją, pokalbius telefonu ir kitų pagal nacionalinę teisę leidžiamų formų bendravimą.

5 straipsnis

Teisė reikalauti, kad apie laisvės atėmimą būtų informuotas trečiasis asmuo

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji, kurių laisvė atimta, turėtų teisę reikalauti, kad nepagrįstai nedelsiant apie jų laisvės atėmimą būtų informuotas bent vienas jų nurodytas asmuo, pvz., giminaitis ar darbdavys, jei jie to pageidauja.

2. Jei įtariamasis arba kaltinamasis yra vaikas, valstybės narės užtikrina, kad už tėvystę atsakingas asmuo būtų kuo greičiau informuotas apie laisvės atėmimą ir jo priežastis, išskyrus atvejus, kai tai prieštarautų vaiko interesams; tokiais atvejais informuojamas kitas tinkamas suaugęs asmuo. Šios dalies tikslais vaiku laikomas jaunesnis nei 18 metų asmuo.

3. Valstybės narės gali laikinai nukrypti nuo 1 ir 2 dalyse nustatytų teisių taikymo, jei, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, tai pateisinama dėl vienos iš šių įtinkamų priežasčių:

a) kai yra neatidėliotinas poreikis išvengti rimtų neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei arba fizinei neliečiamybei;

b) kai yra neatidėliotinas poreikis užkirsti kelią padėčiai, kai baudžiamajam procesui galėtų kilti rimtas pavojus.

4. Jei valstybės narės laikinai nukrypsta nuo 2 dalyje nustatytos teisės taikymo, jos užtikrina, kad už vaikų apsaugą arba gerovę atsakinga valdžios institucija nepagrįstai nedelsiant būtų informuota apie vaiko laisvės atėmimą.

6 straipsnis

Teisė po laisvės atėmimo susisiekti su trečiaisiais asmenimis

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji, kurių laisvė atimta, turėtų teisę nepagrįstai nedelsiant susisiekti su bent vienu jų nurodytu trečiuoju asmeniu, pavyzdžiui, giminiui.

2. Valstybės narės gali apriboti arba atidėti naudojimąsi 1 dalyje nurodyta teise, atsižvelgdamos į būtiniausius reikalavimus arba proporcingus veiklos reikalavimus.

7 straipsnis

Teisė susisiekti su konsulinėmis įstaigomis

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji, kurie nėra tų valstybių narių piliečiai ir kurių laisvė atimta, turėtų teisę reikalauti, kad nepagrįstai nedelsiant apie jų laisvės atėmimą būtų informuotos jų pilietybės valstybės konsulinės įstaigos, ir teisę susisiekti su tomis įstaigomis, jei jie to pageidauja. Tačiau tais atvejais, kai įtariamieji arba kaltinamieji turi dvi ar daugiau pilietybių, jie gali pasirinkti, kurios konsulinės įstaigos, jei tokių yra, turi būti informuotos apie jų laisvės atėmimą ir su kuriomis jie pageidauja susisiekti.

2. Įtariamieji arba kaltinamieji taip pat turi teisę būti lankomi jų konsulinių įstaigų atstovų, teisę su jais bendrauti žodžiu bei

susirašinėti ir teisę, kad jų konsulinės įstaigos pasirūpintų jų teisiniu atstovavimu, šioms įstaigoms sutinkant ir atitinkamiems įtariamiesiems arba kaltinamiesiems to pageidaujant.

3. Naudojimasis šiame straipsnyje nustatytais teisėmis gali būti reglamentuojamas nacionaline teise arba procedūromis, su sąlyga, kad pagal tokią teisę ir procedūras būtų visapusiškai užtikrinami tikslai, dėl kurių šios teisės yra numatytos.

8 straipsnis

Bendrosios nukrypti leidžiančių nuostatų taikymo sąlygos

1. Visos laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos pagal 3 straipsnio 5 ar 6 dalį arba 5 straipsnio 3 dalį:

a) yra proporcingos ir neviršija to, kas būtina;

b) yra griežtai ribotos trukmės;

c) nėra pagrįstos vien įtariamoms nusikalstamos veikos rūšimi arba sunkumu ir

d) nedaro poveikio bendram proceso teisingumui.

2. Laikinai nukrypti leidžiančias nuostatas pagal 3 straipsnio 5 arba 6 dalį gali būti leidžiama taikyti tik tinkamai pagrįstu sprendimu, kurį kiekvienu konkrečiu atveju priima teismas arba kita kompetentinga valdžios institucija, su sąlyga, kad tam sprendimui gali būti taikoma teisminė peržiūra. Tinkamai pagrįstas sprendimas dokumentuojamas laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę.

3. Taikyti laikinai nukrypti leidžiančias nuostatas pagal 5 straipsnio 3 dalį kiekvienu konkrečiu atveju gali leisti tik teismas arba kita kompetentinga valdžios institucija, su sąlyga, kad tam sprendimui gali būti taikoma teisminė peržiūra.

9 straipsnis

Teisės atsisakymas

1. Nedarant poveikio nacionalinei teisei, pagal kurią advokato dalyvavimas arba jo pagalba yra privalomi, valstybės narės užtikrina, kad atsisakant bet kurios teisės, nurodytos 3 ir 10 straipsniuose:

a) įtariamajam arba kaltinamajam būtų raštu arba žodžiu suteikta pakankamai aiškios informacijos paprasta ir lengvai suprantama kalba apie atitinkamos teisės turinį ir galimas jos atsisakymo pasekmes ir

b) teisės būtų atsisakoma savanoriškai ir nedviprasmiškai.

2. Teisės atsisakymas, kuris gali būti atliekamas raštu ar žodžiu, taip pat aplinkybės, kuriomis leista tos teisės atsisakyti, pažymimi laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę.

3. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji vėliau bet kuriame baudžiamojo proceso etape teisės atsisakymą gali atšaukti ir kad jie būtų informuoti apie tą galimybę. Toks atšaukimas įsigalioja nuo to momento, kai jis buvo padarytas.

10 straipsnis

Teisė turėti advokatą vykstant Europos arešto orderio vykdymo procedūroms

1. Valstybės narės užtikrina, kad perduoti prašomas asmuo turėtų teisę turėti advokatą vykdančiojoje valstybėje narėje po suėmimo pagal Europos arešto orderį.

2. Kalbant apie teisę turėti advokatą vykdančiojoje valstybėje narėje turinį, išduoti prašomi asmenys toje valstybėje narėje turi tokias teises:

a) teisę turėti advokatą tokiu laiku ir būdu, kad perduoti prašomi asmenys galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis, ir bet kokių atvejų nepagrįstai nedelsiant nuo laisvės atėmimo momento;

b) teisę susitikti ir bendrauti su jiems atstovaujančiu advokatu;

c) teisę reikalauti, kad jų advokatas atvyktų ir pagal nacionalinėje teisėje nustatytas procedūras dalyvautų vykdančiosios teisminės institucijos atliekamoje išduoti prašomo asmens apklausoje. Kai advokatas dalyvauja apklausoje, tai pažymima laikantis dokumentavimo tvarkos pagal atitinkamos valstybės narės teisę.

3. Vykdančiojoje valstybėje narėje vykdomose Europos arešto orderio procedūrose *mutatis mutandis* taikomos 4, 5, 6, 7 ir 9 straipsniuose, o kai taikoma laikinai nukrypti leidžianti nuostata pagal 5 straipsnio 3 dalį – 8 straipsnyje numatytos teisės.

4. Vykdančiosios valstybės narės kompetentinga valdžios institucija nepagrįstai nedelsdama po išduoti prašomų asmenų laisvės atėmimo juos informuoja apie tai, kad jie turi teisę reikalauti, kad išduodančiojoje valstybėje narėje jiems būtų paskirtas advokatas. To išduodančiojoje valstybėje narėje paskirto advokato užduotis – padėti advokatui vykdančiojoje valstybėje narėje pastarajam suteikiant informacijos ir jį konsultuojant, kad perduoti prašomiems asmenims būtų sudaryta galimybė veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR.

5. Kai išduoti prašomi asmenys pageidauja pasinaudoti teise, kad jiems būtų paskirtas advokatas išduodančiojoje valstybėje narėje, ir dar tokio advokato neturi, vykdančiosios valstybės narės kompetentinga valdžios institucija nedelsdama apie tai informuoja išduodančiosios valstybės narės kompetentingą valdžios instituciją. Tos valstybės narės kompetentinga valdžios institucija nepagrįstai nedelsdama suteikia informacijos išduoti

prašomiems asmenims, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos jiems paskirti advokatą toje valstybėje narėje.

6. Perduoti prašomo asmens teisė reikalauti, kad būtų paskirtas advokatas išduodančiojoje valstybėje narėje, nedaro poveikio Pagrindų sprendime 2002/584/TVR nustatytiems terminams ar vykdančiajai teisminei institucijai nustatytai priverčiai laikantis tame Pagrindų sprendime nustatytų terminų ir sąlygų priimti sprendimą dėl to, ar atitinkamas asmuo turi būti perduotas.

11 straipsnis

Teisinė pagalba

Šia direktyva nedaromas poveikis nacionalinės teisės nuostatomis dėl teisinės pagalbos, kurios taikomos pagal Chartiją ir EŽTK.

12 straipsnis

Teisių gynimo priemonės

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji arba kaltinamieji vykstant baudžiamajam procesui, taip pat asmenys, kuriuos prašoma perduoti pagal Europos arešto orderio vykdymo procedūras, turėtų veiksmingų teisių gynimo priemonių pagal nacionalinę teisę, kuriomis galėtų pasinaudoti tais atvejais, kai pažeidžiamos šioje direktyvoje numatytos teisės.

2. Nedarant poveikio nacionalinėms įrodymų priimtumo taisyklėms ir sistemoms, valstybės narės užtikrina, kad vertinant įtariamųjų arba kaltinamųjų baudžiamojo proceso metu padarytus pareiškimus arba įrodymus, gautus pažeidžiant jų teisę turėti advokatą, arba tais atvejais, kai šios teisės atžvilgiu buvo leista taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą pagal 3 straipsnio 6 dalį, būtų gerbiamos teisės į gynybą ir į teisingą bylos nagrinėjimą.

13 straipsnis

Pažeidžiami asmenys

Valstybės narės užtikrina, kad taikant šią direktyvą būtų atsižvelgiama į specialiuosius pažeidžiamų įtariamųjų ir kaltinamųjų poreikius.

14 straipsnis

Regreso draudimo sąlyga

Jokia šios direktyvos nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti teises ir procesines garantijas, kurios užtikrinamos pagal Chartiją, EŽTK ar kitas susijusias tarptautinės teisės nuostatas arba bet kurios valstybės narės teisę, kuria numatoma aukštesnio lygio apsauga, arba kaip nukrypstanti nuo jų.

15 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės ne vėliau kaip 2016 m. lapkričio 27 d. priima įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

2. Valstybės narės, tvirtindamos tas priemones, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

3. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų tekstus.

16 straipsnis

Ataskaita

Komisija ne vėliau kaip 2019 m. lapkričio 28 d. pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, kokių mastu valstybės narės ėmėsi priemonių, būtinų šiai direktyvai įgyvendinti, įskaitant 3 straipsnio 6 dalies kartu su 8 straipsnio 1 ir 2 dalimis taikymo įvertinimą, prireikus kartu pateikdama pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

17 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

18 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva pagal Sutartį skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2013 m. spalio 22 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas

M. SCHULZ

Tarybos vardu

Pirmininkas

V. LEŠKEVIČIUS